

Prinses Wilhelmina's eerste schaatsjes kwamen uit Easterlittens (1882)

door Jeanine Otten (7 november 2010)

Op de Beeldbank van het Nationaal Archief in Den Haag zijn Prinses Wilhelmina's eerste (Friese) schaatsjes uit 1888 te zien. Op de houten voetplaat is een metalen schildje aangebracht met daarop een "W" en daaronder het jaartal 1888. Het is gebleken dat deze schaatsjes uit 1888 niet de eerste zijn, want Wilhelmina kreeg zes jaar eerder, toen zij ruim twee jaar was, een paar keurig bewerkte echte Friese schaatsjes uit Easterlittens aangeboden. Zij waren eind 1882 vervaardigd door Durk Gerrits Minkema (geb 1825-overleden Easterlittens 1887), grofsmid, fabrikant van landbouwwerktuigen en schaatsen te Easterlittens. Hij ontving daarvoor de bijzondere dank van Hunne Majesteiten koning Willem III en Koningin Emma, zo berichtte de Leeuwarder Courant op 2 januari 1883. Durk Gerrits Minkema uit Easterlittens komt daarom de eer toe van de eerste schaatsjes van Wilhelmina gemaakt te hebben.

Koninginneschaatsen

Andere schaatsen waarop Prinses Wilhelmina (31 augustus 1880-1962) in haar jeugd heeft geschaatst, worden 'Koninginneschaatsen' genoemd. Deze schaatsen waren doorontwikkelde Friese doorlopers met halfhoge punten en ver naar achteren doorlopend schaatsijzers. De schaatsen waren voorzien van 'verkoperde' voetplaten en haksteunen en van een luxe binding met drie riempjes. Aan deze verbetering zijn de namen van de latere directeur van De Nederlandsche Bank, mr. G. Vissering en de Akkrumse schaatsensmid G.S. Ruiten verbonden. Zij ontwierpen het model rond 1890. Het idee erachter was de ultieme schaats voor wedstrijdrijders te maken. Maar de doelgroep vond de schaatsen te zwaar en daardoor werden ze voornamelijk verkocht als luxe toerschaatsen. Nadat het hof van Koningin Emma een paar voor Prinses Wilhelmina had besteld en deze later nog eens een nieuw paar liet komen, werd dit model al gauw aangeduid als 'koninginneschaatsen' dan wel als 'Wilhelminaschaatsen'. Het is een succesvol model geweest dat door verscheidene smeden werd geïmiteerd en opgenomen in hun leveringsprogramma.

Krantenbericht

Leeuwarder Courant, 2 januari 1883: *"BAARDERADEEL – 29 december [1882]. De heer D.G. Minkema, fabrikant van landbouwwerktuigen en schaatsen te Oosterlittens, in deze gemeente, heeft den bijzondere dank ontvangen van HH. MM. den Koning en de Koningin voor het onlangs door hem aan HH. MM. Aangeboden geschenk, een paar keurig bewerkte echt Friesche schaatsjes, bestemd voor de jonge Prinses, om daarop het schaatsrijden te kunnen leren."*

Bekroonde schaatsen

De firma D.G. Minkema werkte als schaatsenfabrikant samen met timmerman Abraham K. Hoekstra uit Wergea. Hoekstra zette in Wergea de houten op de ijzers, die Minkema in Easterlittens smeedde. Op een internationale sporttentoonstelling in Keulen in 1889 werden hun schaatsen met een gouden medaille bekroond. De medailles werd afgebeeld op de etiketten die Minkema op de door hem gemaakte schaatsen plakte.

Behalve schaatsen maakte firma D.G. Minkema ook landbouwwerktuigen, zoals de op provinciale tentoonstellingen en internationale tentoonstellingen te Amsterdam in 1883 en 1884 bekroonde hooiboren, ter voorkoming van hooibroei.

Firma D.G. Minkema

Durk Gerrits Minkema (1825-1887) vestigde zich in 1852 vanuit Heerenveen in de smederij van Heere Westra te Easterlittens. Net als zijn voorganger maakte hij daar ook schaatsijzers voor Keimpe en later Abraham Hoekstra te Wergea. Ook bracht hij schaatsen onder eigen merk op de markt. Minkema was een bekwaam smid die met schaatsen en ander smeedwerk veel prijzen behaald op nijverheidstentoonstellingen. Rond 1884 namen zijn zoons Durk (1859-1927) en Hans de zaak over. Durk richtte zich op de schaatsen en Hans op het andere smeedwerk. Ze bleven gebruik maken van het merk van hun vader. In 1898 begon Hans Minkema een smederij in Sneek. In 1904 werd een nieuwe fabriek in Easterlittens ingericht. Er werkten twaalf tot veertien man personeel en er werd gebruik gemaakt van machines. In mei 1920 sloot het bedrijf.

Stamboom Minkema (Easterlittens)

Elisabeth Hanses Oosterhof trouwt 1. Dirk Feddes Minkema, grofsmid te Easterlittens, geb. c. 1826; trouwt 2. Durk Gerrits Minkema (geb. c. 1825, overl Easterlittens 24 oktober 1887, 62 jaar), grofsmid te Easterlittens.

Kind uit 1e huwelijk:

1. Gerrit Dirks Minkema, geb. Easterlittens 12 augustus 1854.

Kinderen uit 2e huwelijk:

1. Sjoukje Durks Minkema, geb Easterlittens 21 november 1855, trouwt 11 mei 1882 met Dirk Douwes Wiersma, afk Berlikum, timmerknecht.
2. Aaltje Durks Minkema, geb Easterlittens 23 mei 1857, overl 4 september 1868, 11 jaar oud.
3. Durk Durks (DIRK DIRKS) Minkema, geb Easterlittens 19 december 1859, trouwt als smidsknecht, 29 jaar oud op 18 mei 1889 met Trijntje Gjalts van der Hem, afk. Jelsum, 24 jaar oud.
4. Hans Durks (DIRKS) Minkema, geb Easterlittens 25 december 1861, trouwt als grofsmid, op 12 oktober 1892 met Elisabeth Sjikkes van Kammen.
5. Hendrik Durks (DIRKS) Minkema, geb Easterlittens 3 mei 1866, overleden Jorwerd 7 juli 1926, 60 jaar, man van Aaltje Iedema.

Bronnen: Leeuwarder Courant www.archiefleeuwardercourant.nl.

Literatuur: W. Blauw (e.a.), *Friese schaatsenmakers*, Franeker, 1994, pp. 104-107.

Genealogie Minkema, gegevens via www.allefriezen.nl

Voor Wilhelmina's "eerste" schaatsjes uit 1888, zie: <http://beeldbank.nationaalarchief.nl>

Voor Koninginneschaatsen, zie: <http://www.schaatsenmuseum.nl/byz-kon.sch.htm>.